

Stadse Argentijn is het liefst een cowboy

Antropoloog Eduardo Archetti ziet romantisch zelfbeeld als middel tot integratie allochtonen.

DOOR INEKE HOLTWIJK, de Volkskrant July 3, 2003

De cowboy die gigantische kuddes koeien hoedt op de pampa's: zo zien Argentijnen zichzelf het liefst. De gaucho is een cruciaal element in het collectieve zelfbeeld van Argentinië.

Raar, zegt antropoloog Eduardo Archetti. De Argentijnse cultuur is al meer dan een eeuw bovenal een grote-stadscultuur. De gaucho's waren ook een eeuw geleden al een te verwaarlozen bevolkingsgroep. Bovendien keken andere Argentijnen eeuwen neer op de gaucho. Een ongeletterde en ongemanierde barbaar, in hun ogen.

Volgens Archetti werd de gaucho het nationaal imago dankzij de massale immigratie. Geen land ter wereld heeft ooit zoveel buitenlanders in zulke korte tijd ontvangen als Argentinië in de vorige eeuw. In 1914 was ongeveer 60 procent van de inwoners van Buenos Aires niet in Argentinië geboren.

De reactie was een hardnekkig zoeken naar iets eigens Argentijns. 'Zelfs immigranten vroegen naar wat typisch Argentijns was, om zich hun nieuwe land eigen te maken', zegt hij. En het enige dat men in het grote, lege land kon bedenken was de gaucho.

Een ongeletterde, ongemanierde barbaar is Archetti zelf allerminst. De 59-jarige antropoloog is een van de deelnemers aan het Derde Internationaal Congres van Latijns-Amerikanisten in Europa (Ceisal naar zijn Spaanse afkorting), dat vandaag begint in Amsterdam. Hij werkt sinds jaar en dag bij de Universiteit van Oslo, Noorwegen. Zijn onderwerp is het zelfbeeld van volken en de vraag hoe deze collectieve identiteit tot stand komt.

Archetti schreef ook een boek over de asado, de barbecue die in Argentinië zeer serieus wordt genomen en in niets lijkt op het Nederlandse worstjes grillen bij de heg. De antropoloog: 'Bij ons is het een strak georganiseerd ritueel, een reis via de ingewanden van het dier.' Degene die grilt, voelt zich een reïncarnatie van de cowboy, aldus Archetti. En de gasten belijden diens levensideaal en dat luidde: al aire libre, con carne gordo (in de open lucht, met een dik stuk vlees).

Niet alleen het rund, ook de marmot mocht zich al eens verheugen in de belangstelling van Archetti. De Argentijn onderzocht de rol van de marmot in Ecuador, waar het beestje orakel is, geneeskraft en nog veel meer wordt toegedicht en uiteindelijk wordt opgegeten.

Op de conferentie zal Archetti spreken over 'Mannelijkheden? Latijns-Amerikaanse dilemma's en paradoxen'. Het onderwerp heeft alles te maken met zijn belangrijkste boek: Masculinities, football, polo and the tango, dat vooral over voetbal en mannelijkheid gaat.

Ook Argentinië moderniseert in rap tempo. Efficiency, betrouwbaarheid, verantwoordelijkheid, neutraliteit zijn begrippen die daarbij horen. Voetbal is een van de weinig vrijplaatsen waar mannen iets anders mogen en kunnen zijn: onverantwoordelijk, onbeheerst, individualistisch, creatief zonder rekening te houden met anderen.

Het geldt voor voetbalfans (denk aan hooligans) maar ook voor de spelers. Archetti: 'Daarom houden wij van individuen als Maradona, Romario en Rivaldo.' Als vrijplaats is het stadion in Zuid-Amerika te vergelijken met carnaval, zegt de antropoloog. 'Er heerst even een andere ideologie.'

Hij is net terug uit Argentinië. Mensen verkeren nog steeds in een shocktoestand door het debacle van de selectie. 'We hielden van deze ploeg.' De spelers trokken zich de ellende van landgenoten aan, bezochten leraren die in hongerstaking waren, sleepten protestleuzen op spandoeken mee als ze het veld opkwamen. En ze konden ook nog heel goed voetballen. Archetti: 'Eigenlijk waren we al kampioen voor het WK.'